

References

1. Aerotherapy. (n.d.). Retrieved from: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>. [in Ukrainian].
2. Zelenena E. (2016). Eco-therapy: the healing power of the natural world. Retrieved from: <http://feldman.ua/ekoterapiya-tselitel'naya-sila-prirodnogo-mira>. [in Russian].
3. Kopytin A.I. (2013). Landscape Art Therapy Techniques. p. 130 [in Russian].
4. Lithotherapy. Retrieved from: <http://lithotherapy.ru/> [in Ukrainian].
5. Methods and directions in psychocorrection work. Retrieved from: <http://diplomukr.com.ua/news/2009/07/22/1021> [in Russian].
6. Poetry of the Ukrainian park. (2001). Chronicle-200. No. 41-42 / Ch. Ed. Yu. Beetroot. K.: Ukrainian writer [in Ukrainian].
7. The research findings are published on the University of Exeter (UK). exeter.ac.uk. [in Russian].
8. Ammon, G. (1994). Milieu therapy. *Dynamische Psychiatrie*, 144–145, 2 4 –27 [in English].
9. *British Journal of General Practice*. (2007). 57, 534 [in English].
10. Callum R. (2012). *The Ocean of Life: The Fate of Man and the Sea*. Penguin Books [in English].
11. Wallace, J. N. (2014). *Blue mind*. Little, Brown, and Company, New York, US. [in English].

Стаття надійшла до редакції 20.10.2018 р.

УДК: 7.074:7.078(477-25)(091)

Кривушенко Богдан Олегович
аспірант Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
ORCID 0000-0001-7843-4018
b.kryvushenko@dakkim.edu.ua

АНТИКВАР ЯК СУЧАСНИЙ АВТОНОМНИЙ ДІЯЧ КУЛЬТУРИ

Метою роботи є дослідження впливу діяльності антиквара, як сучасного волонтера-мецената і зберігача-реставратора пам'яток культури. В основу **методології** дослідження покладено загальнонаукові методи емпіричного і теоретичного рівнів: спостереження, узагальнення, систематизації, компаративний аналіз. **Наукова новизна** статті полягає у розгляді та виділенні антиквара як самостійного елементу збереження культурних цінностей України. Також стверджується, що антиквар є важливим учасником процесу збереження, реконструкції і реставрації багатьох пам'яток культури, які можна об'єднати під узагальненим терміном «антикваріат». **Висновки.** У статті досліджено роль антиквару в структурі збереження пам'яток культури, а також розглянуто приклад діяльності подружжя Ханенків – видатних меценатів і знавців мистецтва, які формували свою колекції антикваріату понад 40 років. Із кінця 1870-х років подружжя Ханенко проживало за кордоном і спілкувалися з антикварами, а наприкінці XIX століття заснувало в Києві музей мистецтва, що існує до нинішнього часу.

Ключові слова: антиквар, антикваріат, культура, мистецтво, твори, зібрання, музей, аукціони, меценат.

Кривушенко Богдан Олегович, аспірант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва

Антиквар как современный автономный деятель культуры

Целью работы является исследование влияния деятельности антиквара, как современного волонтера-мецената и хранителя-реставратора памятников культуры. В основу **методологии** исследования положены общенаучные методы эмпирических и теоретических уровней: наблюдения, обобщения, систематизации, компаративного анализа. **Научная новизна** статьи заключается в рассмотрении и отделении антиквара как самостоятельного элементов сохранения культурных ценностей Украины. Также утверждается, что антиквар является важным участником процесса сохранения, реконструкции и реставрации многих памятников культуры, которые можно объединить под обобщенным термином «антиквариат». **Выводы.** В статье исследована роль антиквара в структуре сохранения памятников культуры, а так же был рассмотрен пример деятельности супругов Ханенко - выдающихся меценатов и знатоков искусства, которые формировали свою коллекцию антиквариата более 40 лет. С конца 1870-х годов супруги Ханенко проживали за рубежом и общались с антикварами, а в конце XIX века учредили в Киеве музей искусства, что существует и по сей день.

Ключевые слова: антиквар, антиквариат, культура, искусство, произведения, собрание, музей аукционы, меценат

Kryushenko Bohdan, Postgraduate student of National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts
Antiquary as a modern autonomous cultural worker

The purpose of the article is to study the influence of the work of an antiquary, as a current volunteer patron and curator-restorer of cultural monuments. **The methodology** is based on general scientific methods of empirical and theoretical levels: observation, generalization, systematization, comparative analysis. **The scientific novelty** of the article consists in the consideration and separation of antiquary as an independent element of the preservation of the cultural values of Ukraine. It is also claimed that the antiquary is an essential participant in the process of preserving, reconstructing and restoring many cultural monuments, which can be combined under the generic term "antiques." **Conclusions.** The article explored the role of antiquary in the structure of preservation of cultural monuments, as well as an example of the activities of the spouses Khanenko - eminent philanthropists and art connoisseurs, who have been forming their antique Collections for more than 40 years. Since the end of the 1870s, the spouses Khanenko have been living abroad and splitting up with antiquaries, and for example, in the 19th century, the Kiev established a museum of art that exists at this time.

Key words: antiquary, antiques, culture, art, art, Assembly, museum auction, philanthropist.

Актуальність теми дослідження. Діяльність антиквара як волонтера-мецената і поціновувача пам'яток культури є вельми актуальною у наш час, коли розвиток мистецтва в нашій країні знаходиться у складному становищі і потребує захисту не лише з боку держави, але й з боку приватних колекціонерів. Власне такі часи в історії України вже мали місце. Антиквар за цих умов виступає як автономний діяч культури, котрий на свій розсуд бере на себе відповідальність за збереженість об'єктів культури і ризику за свою діяльність.

Якщо у попередні століття збереженням мистецьких творів та інших культурних артефактів в європейських країнах займалися представники дворянства, аристократії, то з XIX століття й у подальшому ця функція перейшла до антикварів, оскільки нова еліта (буржуазія) не завжди розуміла потребу у розвитку приватних мистецьких збірань. У подальшому багато колекцій антикварів були заповідані музеям і на нинішньому етапі являють собою культурну цінність. Наразі у цілому можна стверджувати про сформований ринок предметів антикваріату, що представляє собою культурно-історичний феномен і водночас систему обігу об'єктів культури, через яку здійснюється поширення й перерозподіл культурних цінностей [13, 81].

Разом із тим, у діяльності антикварів на сучасному етапі виникає значне число проблемних питань, нормативно-правових суперечностей, колізій тощо, які потребують законодавчого вирішення. Звичайно, що більшість антикварів прагнуть працювати у правовому полі, але не всім це вдається реалізувати на практиці.

Присутній вагомий зв'язок даної дослідницької проблеми із важливими науковими та практичними завданнями. Питання ролі антиквара у сучасному мистецтві пов'язана з такими дисциплінами як культурознавство й мистецтвознавство, естетика, історія тощо. Крім того, варто звернутися до наукового інструментарію спеціальних історичних дисциплін (нумізматики, фалеристики), що сприятиме вивченню спеціальних антикварних колекцій (монет, нагород та ін.).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Діяльності антикварів в Україні присвячене відносно незначне число праць і публікацій, оскільки дане явище лише починає набувати належний науковий фундамент. У той же час переважне число антикварів є практиками, меценатами, які опікуються насамперед матеріальною стороною питання збереження пам'яток, а не теоретичним обґрунтуванням цього процесу.

Все ж варто відзначити доробки таких вітчизняних науковців, що займалися питаннями роботи антикварів як Х. Демків (у 2018 році була захищена її кандидатська дисертація відносно торговельних операцій з предметами антикваріату) [2], Д. Москальов (2013 р. – кандидатська дисертація щодо «Антикварного руху» на Лівобережній Україні у другій половині XVIII – середині XIX ст.) [8], В. Токарева [12] тощо. Окремі наукові публікації щодо обігу предметів антикваріату стосуються специфіки обігу й збереження різних груп культурних цінностей – таких як ювелірні предмети зі срібла [10] чи декоративно-ужиткові й мистецькі твори з бронзи [5], класифікації предметів колекціонування на Інтернет аукціонах в Україні [3], співвідношення антикварної й букіністичної торгівлі [6], а також загальних тенденцій торгівлі предметами мистецтва й антикваріату через аукціони [13]

Доцільно також вказати на істотне число наукових творів відносно славетної спадщини подружжя Ханенків – Богдана і Варвари. Серед форм цих творів – монографії, збірники матеріалів конференцій, каталоги й альбоми [4, 9] тощо.

Таким чином, метою даної публікації є систематизація й узагальнення відомостей про антиквара як сучасного автономного діяча культури. Практичний аспект дослідження буде стосуватися пам'яткоохоронної діяльності такої відомої родини українських дворян-меценатів як Ханенки.

Виклад основного тексту статті. Звертаючись до визначення поняття «антиквар», його можна охарактеризувати як особу – фахівця, котрий спеціалізується на роботі з різними категоріями стародавніх речей, що мають значну цінність. При цьому під терміном «робота» можна розуміти накопичення, тобто колекціонування, а також реставрацію, обмін, продаж та інші форми поводження з предметами культури – антикваріатом.

Відповідно до одного з найбільш поширених у вітчизняній дослідницькій думці визначень, антикваріат (від латинського терміну «antiquus» – старовинний) представляє собою «предмети мистецтва минулого, цінні як пам'ятки старовини, історії та побуту». До антикваріату таким чином, доцільно відносити твори образотворчого й декоративно-ужиткового мистецтва, а також численні різновиди рідкісних й унікальних речей (ювелірні вироби, нагороди, цінні годинники, а також зброя) [1].

Класифікація творів антикваріату була здійснена Х. Демків, яка вважає, що вказані предмети колекціонування можуть бути розподілені за наступними категоріями: живопис, філателія, фалеристика, боністика, військові реліквії, букіністика, нумізматики тощо [3, 50]. При цьому стверджується, що для зручності систематизації предметів антикваріату доцільно запровадити практику, яка б дозволила об'єднувати кілька класифікаційних ознак, наприклад, у розділі філателії – можливість об'єднати тематику, з роком та країною випуску, а в розділі нумізматики – можливість об'єднувати рік виробництва та обігу з номіналом, країною обігу та матеріалом з якого була вироблена монета [3, 54].

А. Чимбарь вважає, що щорічний обсяг українського арт-ринку складає \$150-200 млн. Із цього показника орієнтовно \$5 млн. припадає на сучасне мистецтво [13, 81]. Зазначається (із посиланням на Правила торгівлі антикварними речами, затвердженими Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України від 29.12.2001 р. №322/795 [11]), що предметами антикваріату вважаються речі старші за 50 років, хоча тут же наводиться альтернативна точка зору про необхідний (для віднесення певної культурної цінності до предметів антикваріату) вік більше ніж 100 років [13, 81-82].

Розглянувши більш докладно згадані Правила, слід наголосити на таких принципових аспектах:

– антикварні речі трактуються як культурні цінності (матеріальна й духовна культура), котрі характеризуються значною художньою, історичною, етнографічною й науковою вагою. Вказане зумовлює потребу в їх збереженні, обліку, відтворенні та охороні;

– систематизація антикваріату дозволяє стверджувати про його орієнтовно 7 основних груп:

а) предмети й документи, що пов'язані з розвитком суспільства та держави у суспільно-політичному, соціально-економічному, культурно-освітньому, науковому та інших вимірах;

б) художні твори;

в) складові частини та фрагменти пам'яток різних видів мистецтва;

г) рідкісні рукописи, друковані видання і документальні пам'ятки;

д) архівні документи;

е) старовинні монети;

є) унікальні та рідкісні музичні інструменти тощо;

– на торгівлю антикварними речами державою накладаються суттєві обмеження, пов'язані з роздрібним продажем, а також проведенням аукціонів [11].

Варто відзначити, що наразі державним структурам і окремим споживачам досить важко прослідкувати рух антикварних творів мистецтва, оскільки, зокрема, відсутня єдина інформаційна база останніх. З огляду на вказане, пересічні громадяни й науковці мають орієнтуватися на оцінку експертів-антикварів, які представляють собою нечисленне коло фахівців, що звичайно може негативно впливати на об'єктивність цієї оцінки.

Історія торгівлі предметами антикваріату ще недостатньо досліджена, оскільки вона, як вже зазначалося, у багатьох випадках здійснювалася негласно. Апогей антикварної торгівлі припадає на рубіж XIX-XX століть, коли ця сфера перетворилася на самостійну галузь обігу творів мистецтва зі своїми формами й методами, а також особливостями розвитку.

Говорячи про торгівлю цінними предметами, слід також наголосити на важливій ролі самого антиквара. З одного боку, збираючи власну колекцію творів мистецтва й залишаючи собі той чи інший предмет, антиквар позбавляє себе прибутку, який він міг би одержати унаслідок її продажу. Разом із тим, в антикварів є якісна перевага перед своїми покупцями – можливість залишити кращий предмет культури для власного зібрання. Саме тому в різні періоди історії їх колекції ставали настільки яскравими й унікальними.

Водночас антиквари минулого, як правило, не мали фахової освіти, яку здобули певною мірою «заочним чином» у своїх магазинах, але були дуже начитаними знавцями історії мистецтва й багато працювали над тим, щоби відповідати рівню своїх вимогливих покупців (діячів культури й науки, різного роду колекціонерам і, насамперед, заможним людям) та пропонувати їм широкий спектр якісного обслуговування.

Розглянувши теоретичні аспекти питання діяльності антикварів, доцільно перейти до висвітлення історичних особливостей діяльності видатних вітчизняних меценатів, котрі були поціновувачами прекрасного. Серед найбільш відомих із них – рід Ханенків, представників молодшої української інтелігенції й інтелектуальної еліти кінця XIX – початку XX століть.

Наприкінці XIX століття українськими меценатами Ханенко був заснований музей, який отримав назву «Київський Ермітаж», а його унікальна колекція здобула найменування мальовничих перлин. Богдан і Варвара Ханенки зробили наповнення цього музею справою всього свого життя. За підсумками весільної подорожі по Італії (1874 рік) Б.Ханенко стверджував у своїх спогадах «Я цілком був пригнічений масою нових вражень, розібратися в яких не міг. Я ходив по музеях, дивився на мармури, на старинні бронзи, на глиняні вази, але не розумів значення побачених предметів, відчуваючи їх красу. Я прийшов до усвідомлення, що моє уявлення про мистецтво далеко було не повним, можливо, навіть неправильним» [9, 215].

Серед перших придбань подружжя були роботи Боровиковського, Левицького, Брюллова, Перова, Рєпіна й Кипренського. Сам же Ханенко так говорив про своє захоплення живописом: «Я близько зійшовся з пейзажистом Шишкіним, бував у Крамського, зустрічався з Айвазовським, Ріццоні, Куїнджі. Я зацікавився російським живописом, став відвідувати виставки картин, ходив у майстерні художників і почав придивлятися до їхніх робіт. Переді мною відкривався новий світ. Із тих пір моє покликання визначилося. Я безповоротно прийнявся вивчати стародавній живопис і переконав себе збирати твори мистецтва» [4, 50].

Дружина Варвара також розділяла уподобання свого чоловіка. Сучасники згадували, що у повсякденному житті ця жінка не любила зовнішнього блиску й помпезності, віддаючи перевагу скромній елегантності у всьому, а дорогим прикрасам – чергову картину.

При цьому коли мова заходила про предмети живопису, Варвара Ханенко не шкодувала коштів. Живучи у столиці Російської імперії Санкт-Петербурзі, подружжя Ханенків придбали полотна італійців Ладзаріні, Лібері, Рупполі, Франческіні, голландця Венікса, нідерландця Пітера Брейгеля (молодшого).

Можливість розширити свою тоді ще невелику колекцію подружжя одержало тоді, коли Богдана Ханенко призначили членом окружного суду у Варшаві. Згодом Ханенки стали відвідувача паризького Друо й інших аукціонів, антикварних салонів Берліна, Варшави, Відня, Мадрида, Мюнхена, Неаполя, Парижа, Рима, Флоренції, звідки незмінно привозили нові цінні твори. Справі сприяло те, що Богдан Ханенко швидко піднімався службовими сходами, і доходи від юридичної практики давали можливість йому виділяти для цієї справи значні суми.

Оскільки у подружжя не було дітей, Ханенки повністю присвятили свій вільний час створенню знаменитої колекції, яка формувалася понад 40 років. Щоб розширити знання у сфері культури й мистецтва, Богдан Ханенко постійно спілкувався із мистецтвознавцями й вивчав фахову літературу. Дружина слідувала його прикладу, особисто поповнюючи сімейну колекцію творами французького живопису, європейської кераміки й фаянсу, українського народного мистецтва, а також стародавніх ікон.

Після відставки Б.Ханенко, із 1881 року родина мешкала у Москві, Петербурзі й Києві, де, зрештою, вирішила остаточно оселитися, оскільки тут мешкала вся рідня Варвари, зокрема її батько – відомий цукрозаводчик Микола Терещенко, завдяки благодійній діяльності якого в Києві з'явилися будинки Охматдита й Політехнічного інституту, Театрального й Транспортного університетів. Крім того, значні кошти М.Терещенко вклав у спорудження першого публічного міського музею, одним з ініціаторів створення якого був саме Богдан Ханенко.

У будинку на вулиці Алексєєвській, 15 (пізніше ця вулиця була перейменована у Терещенківську) подружжя Ханенків розмістило свою колекцію, розглядаючи це приміщення як основу для майбутнього музею. Нове житло Богдана й Варвари було зведено за проектом відомого архітектора Роберта-Фрідріха Мельцера. Інтер'єри, їх архітектурно-художнє рішення формувалося за активної участі господарів протягом 1889-1895 років за ескізами художників Михайла Врубеля, Вільгельма Котарбинського, архітектора Мельцера. У 1891 році, вірогідно у зв'язку з браком місця, була споруджена двоповерхова прибудова до будинку, а між вікнами другого поверху виникло рельєфне зображення герба роду Ханенків.

У 1890 році М.Ханенко очолив створення в Києві першої публічної музейної установи – Київського художньо-промислового й наукового музею (наразі у цьому будинку розташовано Національний художній музей України). Будинок спроектував архітектор Владислав Городецький і саме туди подружжя Ханенків передало значну частину власної колекції, у тому числі безцінні археологічні знахідки.

Створення й інституційне оформлення музею тривало упродовж досить довгого періоду. Спочатку Богдан Ханенко склав список людей, котрі мали у своєму розпорядженні історичні цінності – зрештою, таких осіб набралось понад 200 і кожному з них колекціонер особисто написав листа із проханням надіслати експонати й допомогти матеріально. У підсумку вдалося зібрати близько 70 тисяч рублів, тоді як було потрібно 300 тисяч. Навесні 1894 року зі скарбниці міста були отримані 50 тисяч рублів, а інші витрати взяло на себе Київське товариство старожитностей і мистецтв, віце-головою якого власне був Богдан Ханенко.

Зрештою, будівництво завершилося в 1901 році. Загальна вартість будинку вражає – вона сукупно склала 249 тис. російських рублів, 100 тис. з яких надав уряд, 108 тис. – родина Терещенків, а 41 тисяча – інші меценати [9, 359]. Офіційне відкриття Київського художньо-промислового і наукового музею маєтку государя імператора Миколи Олександровича відбулося 30 грудня 1904 року. На той час зібрання предметів мистецтва було оцінено у 134 тис. рублів, причому половина експонатів була подарована родиною Ханенків (археологічна колекція більше ніж із 3 тис. предметів різних епох). На відкритті Богдан Іванович заявив, що «музей повинен бути не тільки зібранням рідкісних предметів мистецтва, але одночасно школою, храмом, священним місцем, куди повинні всі прагнути для вивчення прекрасного й поклоніння красі» [9, 366]. За створення музею й таку активну діяльність в 1910 році йому присвоїли звання статського радника, яке у той час прирівнювалося до генеральського чину.

Особливу увагу Богдан і Варвара Ханенки приділяли наповненню колекції картинами, при цьому віддаючи перевагу живописцям Нідерландів, Фландрії, італійським майстрам XIV-XVIII століть. Зокрема, меценати придбали близько 100 унікальних картин, скульптурних творів і виробів прикладного мистецтва з виставлених на розпродаж в Італії грандіозних сімейних зборів Альберічі, принца Боргезе, герцога ді Вердура, графа Паар та інших видатних італійських діячів. Перлинами колекції стали роботи живописців епохи раннього Відродження, Рейнолдса, Сурбарана. На її зміст і забезпечення були спрямовані кошти від вибудованого їм по сусідству дохідного будинку, квартири якого здавалися в оренду.

У 1912 році Б.Ханенко придбав картину, що стала гордістю музею, – «Портрет інфанти Маргарити» Дієго Веласкеса: у всякому разі, так вважав він сам і довгий час не сумнівалися фахівці. Водночас наразі з'ясувалося, що це полотно насправді належить кисті зятя Веласкеса – дель Масо.

26 листопада 1916 року Богдан Ханенко склав заповіт, згідно з яким колекція мистецтва передавалася у дарунок місту за умови, що його дружина Варвара Миколаївна буде довічним розпорядником колекції й будинку, і закінчить справу їх життя: зробить усе необхідне для перетворення колекції на міський музей. 8 червня (за новим стилем) 1917 року Богдана Ханенка не стало, однак його справа живе до сих пір.

Збираючи свою колекцію творів мистецтва, подружжя пара була переконана, що все їх зібрання буде передані співвітчизникам, оскільки це була їх мрія. Подружжя Ханенків була меценатами-ідеалістами, які не перетворювали колекціонування творів мистецтва на прибуток чи виключно засіб накопичення матеріальних цінностей.

Історія досліджуваної установи є досить складною і славетною. Зрештою, у січні 2011 року, враховуючи унікальність, важливість і цінність колекції, внесок у розвиток музейної справи, популяризацію західноєвропейського й східного мистецтва, музею був наданий статус національного й згідно з указом Президента він став називатися Національним музеєм мистецтв імені Богдана й Варвари Ханенко.

Отже, розглянувши проблематику цієї статті, ми дійшли наступних висновків:

– Антиквар є важливим учасником процесу збереження, реконструкції і реставрації багатьох пам'яток культури, які можна об'єднати під узагальненим терміном «антикваріат». До антикваріату доцільно відносити твори образотворчого й декоративно-ужиткового мистецтва, а також численні різновиди рідкісних й унікальних речей (ювелірні вироби, нагороди, цінні годинники, а також зброя). Відповідно до законодавства України, антикварні речі трактуються як цінності матеріальної й духовної культури, котрі характеризуються значною художньою, історичною, етнографічною й науковою вагою, віком понад 50 років і це актуалізує потребу в їх збереженні, обліку, відтворенні та охороні.

– Антикварні твори мистецтва представляють собою матеріалізовану історичну національну й загальнолюдську позанаціональну культурну пам'ять. Ринок предметів мистецтва і антикваріату фактично є соціально-економічним культурно-історичним феноменом, який являє собою систему товарного обігу творів мистецтва, засіб розповсюдження та перерозподілу культурних цінностей у суспільстві. Водночас з огляду на те, що їхня чисельність є вельми значною, актуальним представляється розробка стандартизованих підходів до класифікації предметів антикваріату, що забезпечуватиме більш правильне відображення таких предметів, полегшить ухвалення рішень відносно їхньої подальшої долі, а також сприятиме проведенню аналізу й обліку.

– Подружжя Ханенків – видатних меценатів і знавців мистецтва – формували свою колекції антикваріату понад 40 років. Із кінця 1870-х років подружжя Ханенко проживало за кордоном і спілкувалися з антикварами Берліна, Мюнхена, Мадрида, Варшави, Рима, Флоренції, Неаполя, Парижа, Відня. У Європі Богдан і Варвара формували свою власну колекцію, прислухаючись до думки кращих експертів у цій сфері. Працюючи протягом 5 років у Варшавському окружному суді, Ханенко не забував про аукціони й відновлення своєї колекції, що у різних час знаходилася у Москві, Петербурзі і зрештою остаточно перемістилася до Києва.

– У 1890 році М.Ханенко очолив створення в Києві першої публічної музейної установи – Київського художньо-промислового й наукового музею. Серед механізмів поповнення унікальної колекції музею Ханенки найбільш активно використовували купівлю унікальних картин, скульптурних творів і виробів прикладного мистецтва на спеціалізованих заходах (аукціонах, розпродажах тощо). Гості особняка Ханенків стверджували, що їх колекція є однією з найкращих у Російській імперії й цілком може бути співставна за масштабністю з фондами Ермітажу.

Завершуючи виклад матеріалу аналізом перспектив подальших досліджень, варто, можливо, згадати діяльність антикварів на «сірому» ринку культурно-мистецьких цінностей, функціонування якого знаходиться поза межами закону. Як відомо, у світі існує величезний тіньовий ринок мистецьких творів і саме антиквари, які діють за межами дозволеного у законодавстві, є основними «гравцями» на ньому. Виявлення специфіки їх роботи звичайно є проблемним, проте досить важливим для профілактики їхньої діяльності й подолання її наслідків.

Література

1. Антикваріат. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42877 (Дата звернення 24.08.2018).
2. Демків Х. С. Аналіз торговельних операцій з предметами антикваріату : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2018. 21 с.
3. Демків Х. С. Класифікація предметів колекціонування на Інтернет-аукціонах в Україні. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2014. № 3. С. 49-55.
4. До 150-річчя з дня народження Богдана Івановича Ханенка, мецената, колекціонера, фундатора музею : Матеріали наук.- практ. конф. / Київський музей західного та східного мистецтва. К. : Київ, 1999. 85 с.
5. Індутний В. В. Аналіз якості та вартості антикварних декоративно-ужиткових і мистецьких творів з бронзи на ринку України / Н. В. Мережко, К. А. Піркович // Товарознавчий вісник. 2017. Вип. 10. С. 71-82.
6. Ковба Ж. М. Антикварна і букіністична торгівля між минулим та майбутнім // Наукові записки [Української академії друкарства]. 2011. № 4. С. 124-130.
7. Москальов Д. В. «Антикварії» у суспільно-культурному житті України другої половини XVIII - середини XIX ст.: поняття, рух, спадщина : монографія. Держ. вищ. навч. закл. «Нац. гірн. ун-т», Ін-т гуманіт. пробл. ім. П. Т. Тронька, Каф. історії та політ. теорії. Д. : НГУ, 2012. 117 с.
8. Москальов Д. В. «Антикварний рух» на Лівобережній Україні у другій половині XVIII - середині XIX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Д., 2013. 20 с.
9. Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків : [альбом] / [вступ. ст. Наталія Корнієнко ; кат., упоряд.: Галина Біленко та ін. ; фото: М. Андреев, О. Данілов]. Київ : Духовна спадщина України, 2010. 524 с.
10. Піркович К. Ідентифікація антикварних ювелірних предметів зі срібла за мікроструктурою. Товари і ринки. 2015. № 1. С. 148-153.
11. Правила торгівлі антикварними речами, затверджені Наказом Міністерства економіки і з питань європейської інтеграції України, Міністерства культури і мистецтв України від 29 грудня 2001 р. № 322/795. Офіційний вісник України від 15.02.2002. 2002. № 5.
12. Токарева В. О. Правовідносини страхування творів мистецтва, предметів колекціонування та антикваріату : монографія. Сімекс-прінт, 2012. 229 с.
13. Чимбарь А. Ю. Торгівля предметами мистецтва та антикваріату через аукціони. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Юридичні науки. 2013. № 2. С. 81-84.

References

1. Zhylina, L.I. (n.d.). Antiques. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy. Retrieved from http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42877 [in Ukrainian].
2. Demkiv, Kh.S. (2018). The trading operations with antiques analysis. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv: VNZ «Kyiv. nats. ekon. un-t im. Vadyma Hetmana» [in Ukrainian].
3. Demkiv, Kh.S. (2014). Collectibles classification of the Ukraine Internet auctions. Rehionalna biznes-ekonomika ta upravlinnia, 3, 49-55 [in Ukrainian].
4. Kyiv Museum of Western and Oriental Art. (1999). Proceedings of the scientific and practical conference: Of the 150th anniversary of the birth of B.I. Hanenka occasion, philanthropist, collector, founder of the museum. Kyiv: Kyi [in Ukrainian].
5. Indutnyi, V.V., Merezhko, N.V. □ Pirkovich, K.A. (2017). Analysis of the quality and value of the antique decorative and artistic articles of bronze on the market of Ukraine. Tovaroznavchyi visnyk, 10, 71-82 [in Ukrainian].
6. Kovba, Zh.M. □ Kolesnyk, Yu.M. (2011). Antique and second-hand trade between past and future. Naukovi zapysky, 4, 124-130 [in Ukrainian].
7. Moskalov, D.V. (2012). "Antiques" in the Ukraine socio-cultural life in the second half of the 18th - the middle of the 19th century: concept, movement, legacy: monograph. Dnipropetrovsk: NHU [in Ukrainian].
8. Moskalov, D.V. (2013). "Antique movement" on the Left Bank Ukraine in the second half of the XVIII - the middle of the XIX century. Extended abstract of candidate's thesis. Dnipropetrovsk: Dnipropetr. nats. un-t im. Olesia Honchara [in Ukrainian].
9. Bilenko, H. (Comp.). (2010). The Bohdan and Varvara Khanenko museum of arts. Kyiv: Dukhovna spadshchyna Ukrainy [in Ukrainian].
10. Pirkovich, K. (2015). Identification of antique silver jewelries by microstructure. Tovary i rynky, 1, 148-153 [in Ukrainian].
11. Rules for the trade in antique objects, approved December 29 2001, № 322/795. (2002, February 15). Ofitsiynyi visnyk Ukrainy, 5 [in Ukrainian].
12. Tokareva, V.O. (2012). Law relationship of works of art, collectibles and antiques insurance: monograph. Odesa: Simeks-print [in Ukrainian].
13. Chymbar, A.Yu. (2013). Trade works of art and antiques auctions. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii: Yurydychni nauky, 2, 81-84 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.08.2018 р.

УДК 712.03:[502.211:582

Крупка Назар В'ячеславович
студент магістратури Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
ORCID: 0000-0002-0095-5806
Сьомка Сергій Володимирович
кандидат архітектури,
доцент кафедри основ архітектури і
архітектурного проектування
Київського національного університету
будівництва і архітектури
ORCID: 0000-0002-6570-5162

ВИКОРИСТАННЯ БІОНІЧНИХ ФОРМ У ЛАНДШАФТІ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Мета роботи. Дослідити та вивчити теоретичні та практичні аспекти проектування середовищного та предметного дизайну на прикладі реалізованих об'єктів з використанням науково-біонічного підходу. Зрозуміти методи наукових досліджень природних аналогів та шляхи використання здобутих знань для вдосконалення дизайн-мислення архітектора та творчо-промислового процесу на етапі реалізації запроєктованого вирішення. **Методологія** дослідження полягає у використанні емпіричного методу наукового дослідження: спостереження, вимірювання, порівняльного аналізу, моделювання результатів отриманих знань. Порівняння отриманих знань про об'єкти та суб'єкти дослідження на основі індуктивного аналізу конструктивних та художніх характеристик досліджуваних об'єктів дозволяють шляхом аналізу результатів застосовуваних прийомів дослідження властивостей природних прототипів їх подальшу трансформацію в архітектоніку дизайн-об'єкту. **Наукова новизна** роботи полягає в ґрунтовному теоретичному й практичному розширенні уявлень про використання біонічних методів та прийом дослідження природних аналогів для покращення процесу проектування біонічних